

NEW

לקוטי שיחות

מטות מסעי MATTOS MAASEI

VOLUME 2, P. 348-354

LIKKUTEI SICHOS

INSIGHTS INTO THE WEEKLY PARSHA

BY THE LUBAVITCHER REBBE

Dedicated to

**Emmanuel (Mendel)
Karp**

1905 - 1989

son of Bernard (Berl) and Rose (Rezele)

Manny Karp was the first of his family born in the United States, in 1905. His first language was Yiddish. Losing his mother to the Spanish Flu shaped his resilience and commitment to helping others, ultimately leading to a career as a guidance counselor in Philadelphia public schools. He also served many years as the director of Camp Akiba in the Poconos.

Karp's legacy is characterized by his optimism and unwavering dedication to learning and mentorship. Emmanuel Karp died in 1989.

MATTOS MAASEI I | מטות מסעי א

Adapted from a *sichah* delivered on *Shabbos Parshas Mattos-Maasei*, 5715 (1955)

Introduction

We live in a culture obsessed with reaching destinations. Success is measured by arriving somewhere – whether it be graduating, getting promoted, or achieving financial security or, if one is so motivated, attaining spiritual milestones.

Yet the Torah presents us with a puzzling narrative: the Jewish people's journey from Egypt to *Eretz Yisrael* did not involve one triumphant march. Instead, it consisted of forty-two separate journeys.

This seems counterintuitive. Egypt represents spiritual constraint; *Eretz Yisrael*, spiritual freedom. Leaving a state of constraint should immediately bring one to a state of freedom. Why the need for so many journeys?

To teach us that we should never feel that we “arrived,” because every level of freedom we achieve contains within it new, subtler forms of containment that we couldn't perceive from our previous vantage point.

Our people's journeys through the desert thus map out a profound truth about spiritual growth that challenges our destination-oriented mindset. G-d is infinite and the Jewish soul is infinite. As such, there will never be a time when we have “made it” spiritually. Instead, we will constantly be climbing a ladder of spiritual progress, gaining one level of success and then proceeding to the next one.

The Journey to Our Individual Eretz Yisrael

Why One Journey Is Not Enough

1. This week's Torah reading begins,¹ “These are the journeys of the Children of Israel who went out of the land of Egypt.” The plural word “journeys” (*masa'ei*) implies that there were many journeys in the Jews' Exodus from Egypt. This raises a well-known question: Why? The Jews' departure from Egypt involved no more than one journey – the journey from Rameses to Sukkos.² (The other journeys took place only after the Jews had already left Egypt.) Why then does the verse employ the plural form, “journeys”?

One must also understand the concept of the 42 journeys between the Jews' Exodus from Egypt and their entry into *Eretz Yisrael*, “a good and spacious land.”³ Why is there an emphasis on 42 journeys? Immediately with their first journey, upon leaving Egypt (*Mitzrayim*) – the land of constraints (*meitzarim*) and boundaries – they had already experienced an expansive and boundless state, since immediately after leaving a state of confinement, one automatically finds oneself in a relatively boundless state. Why then does the Torah imply that forty-two journeys were necessary to bring the Jews to such a state?

The concept can be explained as follows: There are many different levels in constraints (*meitzarim*) and boundlessness. What is considered boundless

א. עס שטייט אַלע מסעיי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים, מסעי לשון רבים, דאס הייסט אז עס זיינען געווען א סך מסעות דורך וועלכע די אידן זיינען ארויס פון מצרים. איז באוואוסט אויף דעם די קשיא, די אידן זיינען דאך ארויס פון מצרים מער ניט ווי מיט איין מסע, דער מסע פון רעמסס קיין סוכות (די איבעריקע מסעות זיינען דאך געווען שוין נאך דעם ווי די אידן זיינען ארויס פון מצרים), היינט פארוואס שטייט מסעי לשון רבים?

אויך דארף מען פארשטיין דעם ענין פון די מ"ב מסעות וועלכע זיינען געווען זינט די אידן זיינען ארויס פון מצרים ביז זיי זיינען געקומען קיין ארץ ישראל, ארץ טובה ורחבה. ווארום באלד מיטן ערשטן מסע, ווי זיי זיינען נאר ארויס פון מצרים, לשון מצרים וגבולים, איז דאס דאך שוין מרחב. ווי מען גייט נאר ארויס פון מיצר געפינט מען זיך במילא במקום המרחב – היינט וואס גיט צו דער ענין פון די מ"ב מסעות אין דער נאך פון מרחב?

נאר דער ענין אין דעם איז, אז אין מצרים ומרחב זיינען פאראן כמה וכמה מדרגות; דאס וואס לגבי א

1. *Bamidbar* 33:1.

2. See *Shmos* 12:37.

3. *Ibid.* 3:8.

relative to a lower level is still considered a constraint in relation to a higher level. This process continues until one reaches the ultimate boundless state – the final journey when one reaches “the Jordan, [near] Jericho (*Yericho*).”⁴ *Yericho* refers to *Mashiach* who will *morach vada’in*, “judge by smell.”⁵ Until then, whatever level one reaches – although considered boundless in relation to a lower level – is seen as a constraint relative to a higher level.

On this basis, we can understand why the Torah speaks of 42 journeys from Egypt until the Jews reached “a good and spacious land.” With their first journey, although they had already left Egypt and entered – automatically – into a boundless state, nevertheless, their state could still be considered constrained relative to a higher level. Therefore, another journey was necessary to leave this constraint as well. This explains the plural wording, “These are the journeys of the Children of Israel who went out from the land of Egypt.” The intent of all the other journeys was also to depart from an “Egypt,” an intermediate state of limitation, and attain a new and loftier state of boundlessness. This process continued journey after journey until they arrived at “the Jordan [near] Jericho” – the ultimate ascent.

What Spiritual Ascent Involves

2. The Torah is eternal, applying in every generation. This is especially true regarding the Exodus from Egypt, concerning which we are charged,⁶ “A person is obligated to see himself as if he went out of Egypt today.” The charge’s intent extends beyond a mere remembrance. It serves as an instruction in our Divine service. Leaving Egypt means attaining a boundless state, one that transcends reason and

נידעריקערער מדרגה הייסט מרחב, איז לגבי א העכערער מדרגה הייסט עס נאך מצרים, ביו מען קומט צו צום אמת'ן מרחב, צום לעצטן מסע, על ירדן יריחו, וואס דאס גייט אויף משיח'ן דמורח ודאין. ביו דעמאלט, איז הגם אז לגבי נידעריקער איז דאס אן ענין פון מרחב, אבער לגבי העכער איז דאס מצרים.

און דאס איז דער ענין פון די מ"ב מסעות וועלכע זיינען געווען פון מצרים, ביו ארץ טובה ורחבה. מיטן ערשטן מסע, איז הגם אז מען איז שוין ארויס פון מצרים און אריין – במילא – אין מרחב, איז אבער לגבי א העכערער מדרגה איז דאס נאך אן ענין פון מצרים, דערפאר דארף זיין נאך א מסע אויף ארויסגיין אויף פון דעם מצרים. און דאס איז דער לשון אלה מסעי (לשון רבים) גו' אשר יצאו מארץ מצרים, ווארום אויף דער ענין פון די איבעריקע מסעות איז צו ארויסגיין פון מצרים, ביו מען קומט צו צום ירדן יריחו, דער תכלית העילוי.

ב. תורה איז דאך א נצחית בכל דור ודור, ובפרט דער ענין פון יציאת מצרים, וואס עס שטייט אויף דעם: חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא היום ממצרים, איז דאס א הנראה אין עבודה, אז אויף בשעת

4. *Bamidbar* 33:48.

6. *Pesachim* 10:5; *Tanya*, ch. 47.

5. *Sanhedrin* 93b, based on *Yeshayahu* 11:3. See *Likkutei Torah, Bamidbar*, pp. 88c, 89b.

understanding. The lesson from the journeys of the Jewish people is that even after a person has already brought himself to service that transcends reason and understanding, going beyond measure and limitation – departing even the “Egypt of holiness”⁷ – this is still not enough. Relative to higher levels, the state he is in – no matter how lofty – is still considered “Egypt.” Consequently, there is a need to continue working and ascending to still higher levels.

This can also be understood from the concept of prayer. Prayer involves man’s service, labor within his heart.⁸ Indeed, there is a well-known distinction⁹ between Torah study and prayer: Torah study reflects drawing down G-d’s wisdom from above to below. By contrast, prayer is man’s service from below to above – “a ladder set upon the earth with its top reaching to heaven.”¹⁰ One ascends upward, leaving a state of spiritual constriction and entering a state of spiritual expansion.

As is well known, prayer involves multiple ascents; with each ascent, one leaves his previous state. Nevertheless, such a departure alone is not sufficient; one must continually advance higher and higher.

The first stage in this mode of service is preparing for prayer: The fact that a limited human being seeks to pray to G-d, who is unlimited and infinite, involves an inherent paradox. The person exists in a body and has an animal soul, both of which are fundamentally limited. Especially when he is sullied by sin, he faces a challenge: How can he approach G-d in prayer, addressing praise and requests to a boundless and perfect G-d?

Therefore, preparation is necessary. Before initially approaching prayer, he must first free himself from all his personal concerns, indeed, from his

מען האט שוין געפועלט ביי זיך אן עבודה שלמעלה מטעם ודעת, למעלה ממדידה והגבלה, וואס דערמיט איז מען ארויס אויף פון מצרים דקדושה, איז דאס נאך ניט גענוג, ווארום לגבי העכער איז דאס נאך אלץ מצרים, במילא דארף מען ווייטער ארבעטן און ווייטער גיין.

מען וועט דאס פארשטיין אויף פון דעם ענין פון עבודת התפלה. וואס דאס – עבודת התפלה – איז עבודת האדם, ווי עס איז באוואוסט דער אונטערשייד צווישן תורה און תפלה, אז תורה איז מלמעלה למטה, און תפלה איז עבודת האדם מלמטה למעלה, א סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה, וואס מען גייט מלמטה למעלה, ארויסגיין פון מקום המיצר למקום המרחב.

איז דאך ידוע אז אין תפלה זיינען פאראן כמה וכמה עליות, וואס מיט יעדער עליה גייט ער ארויס פון זיין פריערדיקן מצב, און פונדעס טוועגן איז דאס ניט גענוג, און מען דארף גיין העכער און העכער.

די ערשטע עבודה איז די הכנה צום דאוונען: אזוי ווי ער גייט דאך דאוונען צום אויבערשטן הבלתי בעל גבול ובלתי בעל תכלית, און ער – דער אדם – געפינט זיך דאך אין א גוף ונפש הבהמית, ובפרט כשמלוכלך על ידי החטא, איז ווי זאל ער זיך שטעלן דאוונען? מוז ער זיך פריער באפרייען פון אלע זיינע ענינים, און פון זיין גאנצער

7. As mentioned, Egypt, *Mitzrayim*, refers to a state of limitation. Now, even when a person studies the Torah and observed its *mitzvos*, his service may well be limited, confined

by the bounds of his mind and heart.

8. See *Taanis* 2a.

9. *Tanya*, *Iggeres HaTeshuvah*, ch. 10; *Torah Or*, p. 1c; *Sefer*

HaMaamarim 5708, p. 80.

10. *Bereishis* 28:12. See *Zohar*, Vol. I, p. 266b, Vol. III, p. 306b; *Tikkunei Zohar*, *tikkun* 45.

entire individual existence, from who he is. Only then can he begin to pray.

The very act of preparing to pray, even before he actually prays, before he has begun to say *Hodu* or *Mah Tovu* (the initial stages in the prayer service), and has just put on his *gartel*¹¹ and readied himself for prayer – this alone takes him out of his individual concerns and brings about a certain refinement. In and of itself, this lifts him out of the fundamental constraints and boundaries in which he finds himself.

These concepts also enable us to understand the directive in *nigleh*, the revealed, primarily legalistic realm of Torah study, that before prayer, one should “relieve himself and wash his hands.”¹² “Relieving oneself” means removing the waste – not only the obvious waste, but also the waste that is within his inner being. After that, he “washes his hands” – removing the impurity, something that has no actual substance¹³ and is merely external. Nonetheless, a person must free himself even from such matters before praying.

Still, these efforts alone do not fulfill his obligation. They are merely preliminary stages, and only after he has completed them can he first begin to pray and start reciting *Hodu*. That is the point when he first leaves the state of consciousness in which he existed after his preparation for prayer. Relative to the higher levels to which he aspires, this preliminary stage is still a constraint and a boundary. Prayer enables him to leave this constraint as well and reach a more expansive state, ascending to a loftier peak.

11. A prayer sash worn in preparation for prayer.

12. *Berachos* 15a; the Alter Rebbe’s *Shulchan Aruch, mahadura kama* 2:8.

13. The concept of impurity having no inner substance is borne out by *Rambam’s* statements (*Hilchos Mik-*

veos 11:12) and *Bamidbar Rabbah*, the beginning of *Parshas Chukas*, which define impurity as a *chok*, something which has no rational explanation. In that vein, the Midrash speaks of ritual impurity as “a statue that I [G-d] ordained, a decree that I established.” This conception is

מציאות, און דאן שטעלן זיך דאוונען.

דאס אליין, דער שטעלן זיך דאוונען, נאך איידער ער דאוונט, נאך איידער ער האט אנגעהויבן זאגן הודו, אדער מה טובו, נאר דאס אליין וואס ער טוט אן דעם גארטל און שטעלט זיך דאוונען, דערמיט אליין גייט ער דאך ארויס פון זיינע ענינים, און ער ווערט מזוכה, דאס הייסט, ער גייט ארויס פון זיינע מצרים וגבולים.

– דערמיט וועט מען אויך פארשטיין, וואס עס שטייט אויך אין נגלה דתורה, אז קודם התפלה יפנה ויטול ידיו, יפנה מיינט, ארויסנעמען פון זיך די פסולת שנגלוי ושבפנימיות; נאך דעם איז יטול ידיו, ארויסנעמען די טומאה, וואס עס איז נאר אן ענין פון מקיף, אין פנימיות איז דא גארנישטא, איז אויך פון דעם דארף מען פטור ווערן פארן דאוונען –

פונדעסטוועגן איז ער דערמיט אליין נאך ניט יוצא, ערשט דעמאלט דארף ער זיך שטעלן דאוונען, אנהויבן זאגן הודו, וואס דעמאלט גייט ער ארויס אויך פון דער מציאות ווי ער שטייט נאך זיין הכנה צום דאוונען, וואס לגבי העכער איז דאס נאך א מיצר וגבול; גייט ער ארויס אויך פון דעם מיצר אל מקום המרחב.

also brought out by *Likkutei Torah, Vayikra*, p. 29a.

In other words, the concept is that ritual impurity is not a matter of substance; there is no waste that is visible. Its negative dimension is only a matter of Divine decree. See also *Likkutei Sichos*, Vol. 3, p. 985.

Similarly, there are many different ascents within prayer itself. On the whole, the ascents – which are made possible by G-d’s name of 42 letters,¹⁴ as is well known – divide into four stages (or rungs on the ladder of prayer,¹⁵ paralleling the four spiritual worlds). Relative to a higher one, each of these levels still involves constraints and limitations.

This sequence of relative ascents continues until the person reaches the *Shemoneh Esreh*, the ultimate ascent. At this point, he departs entirely from his individual existence (at whatever level he might have been, even from a refined state, one that had been enhanced through his service on all the previous levels). At this point, he stands in complete nullification before G-d, like “a servant before his master.”¹⁶ He feels as if he does not exist at all. Therefore, he requests, “My G-d, open my lips and let my mouth relate Your praise”¹⁷ – in other words, he himself cannot speak and asks that G-d open his lips. He will do no more than “relate Your praise,” merely repeating G-d’s words.

The *Shemoneh Esreh* Paradox

3. Because *Shemoneh Esreh* removes a person from his individual identity entirely, we find two opposing dynamics reflected in that prayer:

a) The person stands in a state of utter and complete nullification. He has no sense of his own existence whatsoever. He does not pray on his own, but “declares *Your* praise,” saying G-d’s words, as it were, like “one who repeats after the reader.”¹⁸

14. These 42 letters are the initial letters of the prayer beginning *Ana BeChochach*. The number 42 refers to the 32 paths of *Chochmah* combined with the ten *sefiros* (*Tikkunei Zohar*, *tikkun 4*).

See *Siddur Im Dach*, p. 74b, *Likkutei Torah*, *Bamidbar*, 92b, *et al.*, that this prayer involves a process of ascent. The 42 words also correspond to the 42 stages in our forefathers’ journey

through the desert as they proceeded from Egypt to *Eretz Yisrael*.

15. See *Sefer HaMaamarim 5708*, *loc. cit.*

16. *Shabbos 10a*.

17. *Tehillim 51:17*. See *Alshich* on the verse, *Likkutei Torah*, *Shir HaShirim*, p. 2c; *Sefer HaMaamarim 5627*, p. 436.

און אזוי אויך אין תפלה גופא זיינען פאראן כמה וכמה עליות, וואס בכללות טיילט זיך דאס אויף ד' שליבות' (די עליות זיינען על ידי שם מ"ב פידוע), וואס יעדער מדריגה לגבי דער העכערער איז נאך אלץ אן ענין פון מיצר וגבול.

ביז מען קומט צו צו שמונה עשרה, וואס דארטן איז דער תכלית העילוי, ער גייט ארויס אינגאנצן פון זיין מציאות (וועלכע ס'זאל נישט זיין, אויך פון א מציאות וואס איז אויסגעאידלט על ידי עבודתו בכל המדרגות הקודמות), און ער שטייט בביטול במציאות כעבדא קמי מאריה, אז ער איז גארניט קיין מציאות, און זאגט: אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך, דער אויבערשטער זאל עפענען מיינע ליפן און אויך וועל ניט מער ווי נאכזאגן".

ג. וואס דערפאר זעט מען אז אין שמונה עשרה זיינען פאראן צוויי ענינים הפכיים: א) ביטול בתכלית; ער איז גארניט קיין מציאות, נאר כעונה אחרי הקורא,

In *Likkutei Torah*, *loc. cit.*, the Alter Rebbe explains that *yagid*, translated as “relate,” also has the implication “draw down.”

18. The phrase is borrowed from *Torah Or*, p. 67b, *et al.* There, the Alter Rebbe is referring to the practice where, in choral readings, one repeats after the reader.

b) Simultaneously, it is precisely at this stage of prayer that the person requests that his needs be fulfilled – not only his spiritual needs, but also his material needs. During *Pesukei d’Zimrah*, the blessings of *Shema*, and the *Shema* itself, he does not request that his material needs be fulfilled. On the contrary, as mentioned above, before beginning to pray, he has divested himself of his own existence. And yet, it is specifically during the *Shemoneh Esreh*, the apex of prayer, that he mentions his material needs.

The resolution of the paradox is that after achieving the ultimate ascent, it is possible to integrate two opposite matters. As discussed in the *maamar*,¹⁹ the loftier the spiritual level, the greater the degree of integration of opposites. This reflects the revelations of the Ultimate Future, when “all flesh shall see together that the mouth of G-d has spoken.”²⁰ G-dliness will be perceived even by physical flesh – an integration of two opposites.

The Mirror that Enables Self-Discovery

4. However, despite the fact that the *Shemoneh Esreh* represents the ultimate ascent, on the next day, a person must begin anew, readying himself to pray, starting from the preparation for prayer, then *Hodu, Pesukei d’Zimrah...* Regardless of the lofty level he reached on the previous day, his previous level is still considered a constraint compared to the level he must reach today.

The same motif that prevails regarding the service of prayer also applies regarding a person’s Divine service as a whole. He must be a *mehalech*, one who progresses.²¹ Although he has departed entirely

(ב) בקשת צרכיו, און ניט נאר צרכיו הרוחניים, נאר אויך צרכיו הגשמיים. אין פסוקי דזמרה וברכות קריאת שמע וקריאת שמע, איז ניטא קיין בקשת צרכיו הגשמיים (וויילע ער איז אויסגעטאן פון זיין מציאות כנ"ל). אין שמונה עשרה דוקא איז בקשת צרכיו הגשמיים.

דער ענין איז: מצד תכלית העילוי קען דארטן זיין א התכללות פון צוויי ענינים הפכיים, און ווי מען האט גערעדט אין מאמר, אז במקום עליון יותר איז די התכללות ביותר. וואס דאס איז א מעין פון דעם גילוי דלעתיד, וואס דעמאלט וועט זיין וראו כל בשאר, אז גטלעכקייט וועט דערהערט ווערן אויך אין דעם בשאר הגשמי, התכללות ב' הפכיים.

ד. אבער ניט קוקנדיק וואס שמונה עשרה איז דער תכלית העילוי, איז אויף מארגן, דארף מען זיך ערשט שטעלן דאוונען, אנהויבנדיק פון דער הכנה לתפלה, דערנאך הודו, פסוקי דזמרה וכו' – ווארום ווי הויך ער איז ניט צוגעקומען נעכטן, איז דאס נאך א מיצר לגבי דער מדריגה וואס ער דארף צוקומען היינט.

און אזוי ווי עס איז אין עבודת התפלה, אזוי איז בכללות העבודה. א מענטש דארף זיין א מהלך.

19. The *maamar* entitled *Vayidaber Moshe*, 5715 (*Toras Menachem*, Vol. 14, p. 221), that was delivered at the same *farbrengen* as this *sichah*.

20. *Yeshayahu* 40:5.

21. The Rebbe is alluding to the in-

terpretation in *Chassidus (Torah Or*, p. 30a, c; *Likkutei Torah, Vayikra* 45a, b, *et al.*) of the verse (*Zechariah* 3:7), “I will empower you to be one who progresses among these who stand”: The angels are described “as those who stand” because even though

they ascend to loftier spiritual rungs each day, their ascents are relative, i.e., measured in scope. By contrast, a Jew living in this material world is able to make a radical advance and transcend entirely his previous rung.

from evil, no matter how lofty the level he has reached, he must know that it is still not enough, because relative to an even loftier level, he still retains some association with evil.

Proof of this is that he still sees the existence of evil in another person. As is well known, the Baal Shem Tov²² taught that a person should see another as a mirror of his own self. The fact that he sees evil in the other person is proof that he possesses that same evil himself, at least in a subtle manner.

He must depart even from this state and continually be involved in efforts to refine his physical being. The intent is not to break the body through fasts and afflictions, but to refine it. As clarified by the well-known teaching of the Baal Shem Tov on the verse,²³ “When you see the donkey of your enemy lying under its burden, you must certainly help,” *chamor*, the “donkey,” refers to the *chomer*, the material nature of the body. The body should be seen as an asset in Divine service.

Following this path, early in the morning, as soon as a person gets up, he should harness his donkey (*chamor*) and employ its energies in his Divine service. It is specifically through this approach that he can reach the revelation of the Ultimate Future, when “all flesh shall see that the mouth of G-d has spoken,” that the physical flesh will become refined and purified to the extent that it will see G-dliness.

אפילו נאכן ארויסגיין לגמרי פון רע און ווי הויך ער איז ניט צוגעקומען, דארף ער וויסן אז עס איז נאך ניט גענוג, ווייל לגבי א העכערער מדריגה, האט ער נאך אלץ א שייכות צו רע,

– א ראיה אויף דעם קען ער זיך ברענגען פון דעם וואס ער זעט נאך אין א זולת די מציאות הרע. עס איז דאך באוואוסט דער מאמר הבעל שם טוב נשמתו עדין,²³ אז א מענטש זעט רע אין א צווייטן, איז א באווייז אז ער אליין פארמאגט דעם זעלבן רע, בדקות על כל פנים –

און ער דארף ארויסגיין אויף פון דעם. מען דארף האלטן אין איין טאן אויף מזכך זיין דעם בשר הגשמי – ניט ברעכן אים דורך תעניתים וסיגופים, נאר אויסאידלען אים, ווי עס איז באוואוסט דער מאמר הבעל שם טוב נשמתו עדין אויפן פסוק כי תראה חמור שונאך – באלד ווי ער שטייט אויף אין דערפרי, זאל ער איינשפאנען זיין חמור, דאס הייסט דעם חומר, וואס דורך דעם דוקא קאן מען צוקומען צום גילוי דלעתיד, אז וראו כל בשר, אז דער בשר הגשמי וועט אזוי פיל אויסגעאיידילט און אויסגעלייטערט ווערן, ביז ער וועט זען אלקות.

No Place for Complacency

5. A person might object: “I have worked enough on myself to the extent that I have been freed from obvious and coarse evil. I am already on a lofty level of Divine service. Why must I

ה. קאן מען דאך טענה'ן ביי זיך, איך האב גענוג געהארעוועט מיט זיך ביז איך בין פטור געווארן פון דעם אפענעם און גראבן רע, און איך שטיי שוין אויף א הויכער מדריגה,

22. *Meor Einayim*, the beginning of *Parshas Chukas*. See *Sefer HaSichos Kayitz 5700*, p. 83, and *Likkutei Sichos*, Vol. 10, p. 24ff.

23. *Shmos* 23:5. See *HaYom Yom*, Entry 28 Shvat, [cited from the *Igros Kodesh* of the Rebbe Rayatz, Vol. 3, letter no. 757, known in Yiddish

as *der langer briv* (“the long letter”) and translated into English as *The Making of Chassidim*.]

continue laboring? I am satisfied with the level at which I find myself now.”

He should be told: The task with which man has been charged – one that reflects who he is – demands that he be one who progresses and not one who stands still. Every day that G-d gives him, that mission is renewed and he must fulfill his purpose in the world that day, as implied by the verse,²⁴ “Days were created, and for him, one in them,” meaning that each person is granted a specific number of days, and each one has its own purpose and intent.²⁵

This is the lesson taught by recounting the journeys of the Jewish people: As mentioned above, a person should never remain satisfied with the level at which he currently stands and must constantly seek to advance.

No Room for Despair

6. The recounting of these journeys also teaches a lesson relevant for a person on the other end of the spiritual spectrum. Even when he finds himself in a very low state, a genuinely inferior level, he should never despair. Through Divine service, it is always possible for him to leave the state in which he finds himself and advance higher, reaching the very loftiest levels.

He should not think: “Since I find myself in such a low state – and such a self-appraisal may well be true because “a person knows himself” – all my efforts will be futile.” The Torah’s recounting of the journeys shows that this is not true. Even with merely one journey, a person can go out of his Egypt, his present state of limitation, and come

ווער זאגט עס אז איך דארף ווייטער הארעווען? עס איז מיר גענוג די מדריגה אין וועלכער איך געפינ זיך.

זאגט מען אים, אז די אויפגאבע און דער ענין האדמס איז, ער זאל זיין א מהלה און ניט קיין עומד, און יעדער טאג וואס דער אויבערשטער גיט אים, דארף ער אין אים ממלא זיין זיין תפקיד בעולם, כמו שכתוב ימים יצרו וְלוֹ אֶחָד בָּהֶם.”

און דאס איז די הוראה פון דעם ענין פון די מסעות, מען זאל זיך קיינמאל ניט באנוגענען מיט דער מדריגה ביי וועלכער מען האלט פנ”ל.

ו. פון דער אנדער זייט איז די הוראה פון דעם ענין המסעות: אפילו בשעת מען געפינט זיך בשפל המצב ביותר ובמדריגה פחותה ביותר, זאל מען זיך קיינמאל ניט מייאש זיין, ווארום דורך עבודה קאן מען אלעמאל ארויסגיין פון דעם מצב אין וועלכן מען געפינט זיך, און צוקומען צו די סאמע העכסטע מדריגות.

מען זאל ניט טראכטן ביי זיך, וויבאלד איך געפינ זיך אין אןא נידעריקן מצב, דינע אינש בנפשיה, איז אומזיסט מיין גאנצע הארעוואניע – אויף דעם איז די הוראה פון דעם ענין המסעות, אז אפילו מיט איין מסע אליין קאן מען ארויסגיין פון מצרים און קומען אין ארץ טובה

24. *Tehillim* 139:16. See the *Tzemach* Tzedek’s notes to *Tehillim*, *Yahel Or*, on that verse and the sources he cites. The *Tzemach*

Tzedek offers a nonliteral interpretation of the verse – that man’s Divine service should be to draw down “one,” G-d’s transcendent oneness, in

all of his “days.”

25. See the *maamar* entitled *HaYosheves Baganim*, 5710, sec. 10.

to “a good and spacious land” (relative to his current level and, from that point, continue the process of growth further and further, until he reaches the ultimate ascent).

Compare the situations: When the Jews were in Egypt, they had sunk to the 49th gate of impurity.²⁶ This was also before the Giving of the Torah, and thus, there was still a decree separating the spiritual realms from this material world.²⁷ Even so, through their journeys, the Jews were able to reach “a good and spacious land.”

How much more so now! No matter how low one’s level, there is far less work. Now, there remain no more than “small containers”²⁸ to refine. Moreover, the Giving of the Torah nullified G-d’s original decree²⁷ and enabled a connection between the higher and lower realms.

In addition, we are empowered by the connection of a Rebbe with his chassidim through which the Rebbe – my revered father-in-law, the Rebbe Rayatz – bonds a Jew with G-d’s Essence.²⁹ As such, every Jew certainly has the power to leave his present position and state and reach “a good and spacious land,” advancing until he reaches “the Jordan [near] Jericho,” the revelation of *Mashiach*, who will “judge by smell,”³⁰ that being the ultimate expansive state.

וּרְחֵבָה (לְגַבִּי זֵיַן אֵיצְטֵרְדִיקֵר מְדִרְיָגָה, און דורך דעם גֵּיַן ווײַטער און ווײַטער, ביז צום תְּכֵלִית הָעֵלְיוֹי).

און מַה דָּאָךְ דַּעֲמָאֲלֵט, וואס די אַיִדן זײַענדיק אין מַצְרַיִם זײַנען גַּעווען מְשׁוּקָע אין מ״ט שְׁעָרֵי טוּמְאָה,²⁶ און ס׳איז אויך גַּעווען פֿאַר מֵתַן תּוֹרָה, וואס דַּעֲמָאֲלֵט איז נאָך גַּעווען די גְזִירָה אִז עס קאן נישט זײַן דער חִיבוּר פֿון רוּמֵי מִיט סוּרְיָא,²⁷ פֿונדעסִטוועגן, איז דורך די מַסְעוֹת, זײַנען זײ צוגעקומען אַל אַרְץ טוּבָה וּרְחֵבָה,

מִכָּל שְׁכָן אֵיצְטֵר, וואס ווי גִידעריק מַעַן זאל נישט זײַן, איז דאָךְ די עֲבוּדָה אַ סֶךְ אַ קֶלְעֵנֶרֶע, ווארום עס זײַנען גַּעבִּלְיָן מְעַר נישט ווי פֿכִּים קִטְנִים, ובִּפְרֵט אִז מַעַן הָאֵט אַ נְתִינֵת כַּח אויף דעם פֿון מֵתַן תּוֹרָה שְׁעֵמֶד ובִּטֵּל הַגְּזִירָה, אִז עס קאן זײַן דער חִיבוּר פֿון עֲלִיוֹנִים וְתַחֲתוֹנִים, ובִּפְרֵט אִז עס איז פֿאַראַן דער עֲנִין הַהִתְקַשְׁרוֹת פֿון אַ רִבִּיץ מִיט חֲסִידִים, אִז דער רִבִּי – כְּבוֹד קִדְשֵׁי מוֹרֵי וְחֲמֵי אֲדָמוֹר – פֿאַרְבִּיגֵנדֵט אַ אַיִדן מִיט עֲצָמוֹת, איז דאָךְ אַ וְדָאֵי אִז יַעֲדֵר אִיד הָאֵט בְּכַח צו אַרוֹיִסְגִּיַן פֿון זײַן מַעֲמֵד וּמַצָּב, און צוּקוּמֵען צו אַרְץ טוּבָה וּרְחֵבָה, ביז צום יַרְדֵּן יְרִיחוֹ, גִּילּוֹי הַמְּשִׁיחַ דְּמוֹרָה וְדָאִי,²⁹ וואס דאָס איז דער תְּכֵלִית הַמְּרַחֵב.

The Promise of Comfort

7. The above concepts also enable us to un-

ז. לויט דעם וועט מען אויך פֿאַרשטיין

26. *Zohar Chadash*, the beginning of *Parshas Yisro*; *Tikkunei Zohar*, *tikkun 32*; *Sefer HaMaamarim Yiddish*, p. 55.

27. See *Shmos Rabbah* 12:3, which relates that when G-d created the world, He placed a barrier between the spiritual and the material realms – metaphorically referred to by the Midrash as Syria and Rome – as im-

plied by the verse (*Tehillim* 115:16), “The heavens are the heavens of G-d, and the earth He has granted to man.” However, by giving the Torah, He nullified this original decree and enabled there to be a twofold interaction between the material and the spiritual – the material could ascend to the spiritual and the spiritual could descend to the material.

28. See *Toras Menachem*, Vol. 2, p. 181, *et al.*, where the Rebbe explains that there remain merely “small containers” of material substance to be refined before the completion of the mission of elevating the world’s material substance.

29. See the *maamar* entitled *VeAtah Tetzaveh*, 5741, sec. 2, *et al.*

derstand the connection between the Torah portions of *Mattos* and *Maasei* and the period known as *bein hameitzarim* (literally, “between the straits,” the three weeks between the fasts of 17 Tammuz and *Tishah BeAv*). The connection is significant because it has become established practice to always³⁰ read the Torah portions *Mattos* and *Maasei* during these three weeks.

This concept can be better understood by first explaining the concept of “destroying for the sake of building.” Within the context of the *Shabbos* laws, this idea means that though destroying a structure is one of the 39 forbidden labors, the prohibition applies only when one destroys for the sake of the building.³¹ In other words, after the destruction, one plans to build an even better structure.

This relates to the teaching of the Baal Shem Tov³² on the verse,³³ “It is a time of distress for Yaakov, but from it, he will be saved” – that the time of distress itself will lead to salvation. Here, we see the integration of two opposite concepts, distress and salvation.

Therefore, the Torah portions *Mattos-Maasei* are read at that time, for *Mattos* embodies the concept of integration of opposites, as explained in the *maamar* delivered earlier,¹⁹ while *Maasei* reflects the Jews’ continuous progress going out of the straits (*bein hametzarim*) to an expansive state. Together, the two Torah readings teach that at whatever level a person is found, he should not be disconcerted. On the contrary, he should realize that from the distress itself comes salvation and that even what appears as a setback is actually a preparatory stage enabling him to reach “the Jordan [near] Jericho.”

These concepts are also reflected in the name *Menachem Av*. The word *menachem* shares its root with the word *nechamah*, meaning “comfort,” and *av* means

די שייכות פון פרשת מטות ומסעי צו בין המצרים, וואס אזוי איז דאך אויסגעשטעלט געווארן די קביעות, אז מטות ומסעי לייגענט מען אלע מאל בין המצרים.

וועט מען דאס פארשטיין דערקלערנדיק דעם ענין פון סותר על מנת לבנות, אז די כונת הסתירה איז צוליב דעם בנן, אז נאך דער סתירה זאל מען מאכן נאך א בעסערן בנן, ווי דער מאמר פון בעל שם טוב אויפן פסוק³⁴ ועת צרה היא ליעקב ומחנה יושע, אז דורך דער עת צרה גופא, קומט מען צו צו א יושעה, וואס דאס איז דאך אן ענין פון התכלית פון צוויי ענינים הפכים. דערפאר לייגענט מען דעמאלט פרשת מטות ומסעי, וואס מטות איז דער ענין פון התכלית, ווי דערקלערט אין מאמר וואס מען האט געזאגט פריער, און דער ענין פון מסעי איז דאך – ארויסגיין פון בין המצרים, און אז אין יעדער מדריגה אין וועלכער מען שטייט, דארף מען ניט נתפעל ווערן, און אדרבה פון דער צרה גופא איז יושע, אז מען וועט צוקומען צו ירדן יריחו.

און דאס איז אויך דער ענין פון מנחם אב, א לשון פון

30. The Rebbe appears to be highlighting the distinction between the *Parshiyos Mattos* and *Maasei* which are always read in the three weeks between the 17th of Tammuz and

the 9th of Av, and *Parshas Pinchas* which, at times, is read in this period and at times is not.

31. See *Rambam, Hilchos Shabbos* 10:15; the Alter Rebbe’s *Shulchan*

Aruch 278:2.

32. Cited in *Sefer HaMaamarim Yiddish*, p. 55.

33. *Yirmeyahu* 30:7.

“father.” Contemplating the message of the two names leads to the realization that, indeed, everything is for the good.

As reflected in the analogy of a father who strikes his child, the father seeks the child’s benefit. When one contemplates this, he sees how, indeed, this is good. Not only can one see this with the eyes of his mind, but accepting G-d’s acts as good draws down the revelation that what G-d does is good to the extent that this can be seen with eyes of flesh. The transformation of what appeared bad to visible and revealed good will become manifest as it did for the Sages³⁴ who – not only taught but also – lived by the maxims, “This too is for the good,”³⁵ and “Everything that the Merciful One does is for the good.”³⁶

True, it is sometimes necessary that “G-d will wash the filth of the daughters of Zion.”³⁷ In *Tanya*,³⁸ the Alter Rebbe explains this verse with the parable of a great and awesome king who himself washes the filth of his only son. Nevertheless, although this may be painful for the child, the father’s actions are characterized by kindness and mercy. Not only is the father’s intent for the good, but even when the child experiences suffering, the father acts with as much kindness and mercy as possible. Thus, the Alter Rebbe³⁸ describes him as “his father, who is merciful, righteous, and pious,” emphasizing that his kindness and mercy are present even when the child suffers. What is most important is that, ultimately, the suffering will be manifest as visible and revealed good, so that the distress itself will become light.³⁹

נחמה. ווארום באמת איז דאך אלץ לטובה, ווי דער משל פון א פאטער וועלכער שלאגט זיין קינד, וואס ער איז אויסן זיין טובה. און בשעת מען איז זיך מתבונן אין דעם, זעט מען ווי באמת איז דאס טוב, און גיט נאר וואס מען זעט עס בעיני השכל, נאר דורך דעם קומט עס אראפ אויך אז מען זעט דאס מיט די פליישיקע אויג – אז עס ווערט טוב הנראה והנגלה, על דרך ווי ביי די וואס האבן געהאלטן ביי דער דרגא פון גם זו לטובה³⁵, כל מה דעביד רחמנא לטב עביד – איז דאס אלץ געווארן בפועל. עס דארף טאקע זיין דער ורחץ ה' את צואת בנות ציון³⁷, און ווי ער זאגט אין תניא³⁸ דעם משל פון א מלך גדול ונורא הרוחץ בכבודו ובעצמו צואת בנו יחידו, אבער פונדעסטוועגן איז דאס בחד וברחמים (דאס הייסט אז לבוד זאת, וואס דאס גופא איז לטובה, זיינען אויך די יסורים גופא בחד וברחמים), ווי ער זאגט דארטן דעם לשון: אביו הרחמן והצדיק וחסיד, אז די יסורים זיינען בחד וברחמים, און דער עיקר איז, אז סוף כל סוף קומט עס אראפ אין טוב הנראה והנגלה, אז פון דער צרה אליין ווערט צהר.

34. The Rebbe is referring to Nachum Ish Gamzu and Rabbi Akiva respectively. Note the stories associated with these Sages and the explanation of these two concepts and the differences between them in *Likkutei Sichos*, Vol. 2, p. 393ff.

35. *Taanis* 21a; *Sanhedrin* 108b.

36. *Berachos* 60b; *Shulchan Aruch, Orach Chayim* 230:5.

37. *Yeshayahu* 4:4.

38. *Tanya, Iggeres HaKodesh, Epistle* 22.

39. The Rebbe is referring to the teaching of the Baal Shem Tov

cited above which notes that צרה, “distress,” is spelled using the same letters as צהר, “light!” The fact that these two words employ the same letters implies that the distress itself will be transformed and become a source of light.

Never Stop, Never Despair

To summarize this *sichah*: It is written,¹ “These are the journeys of the Children of Israel who went out of the land of Egypt.” The plural word “journeys” (*masa’ei*) implies that there were many journeys through which the Jews went out from Egypt. This raises a well-known question: Why? The Jews’ departure from Egypt involved no more than one journey – the journey from Rameses to Sukkos. (The other journeys took place only after the Jews had already left Egypt.) Why then does the verse use “journeys” in the plural form?

The concept that 42 journeys were required between the Jews’ leaving Egypt and their entry into *Eretz Yisrael*, “a good and spacious land,” also requires explanation: Why does the Torah speak of many journeys? Immediately with the first journey, when they had left Egypt (*Mitzrayim*) – a state of constraint (*meitzarim*) and limitation – they already experienced a boundless state. By leaving a state of limitation, one automatically finds oneself in an expansive state. Why then are 42 journeys highlighted?

The concept can be explained as follows: The Torah is eternal, providing guidance in every generation, for every man and woman. Everyone must feel the need to experience a personal exodus from Egypt, to leave a place associated with constraints (*meitzarim*) and boundaries, and journey to “a good and spacious land,” going from a state of constriction to a boundless state.

But this, in itself, is not sufficient. One must know that in relation to the loftier level that he can still reach, the level at which he finds himself – which according to his present state already reflects an exodus from his previous Egypt and “a good and spacious land” – is a state of constraint and limitation. Therefore, he must undertake another journey, leaving this level and ascending to a loftier one. The same pattern applies regarding his third journey, his fourth, etc.

This concept leads to practical instruction with a twofold implication:

תכן מהשיחה הנ"ל:

כתיב אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים, וידוע הדייק במה שנאמר מסעי לשון רבים, והרי המסע שיצאו מארץ מצרים הוא מסע אחד בלבד, המסע מרעמסס לסכות, (כי שארי המסעות היו כבר אחרי היציאה ממצרים) ומהו מסעי לשון רבים? גם אינו מובן ענין המ"ב מסעות שהיו מארץ מצרים עד שבאו לארץ ישראל, ארץ טובה ורחבה, דמאחר שבמסע אחד בלבד יצאו ממצרים, לשון מצרים וגבולים, הרי מיד באו למרחב, על ידי היציאה מהמיצר נמצאים במילא במקום המרחב –

אף הענין הוא, שהתורה היא נצחית, ובכל דור ודור, אצל כל אחד ואחת, צריך להיות היציאה ממצרים, לשון מצרים וגבולים, אל ארץ טובה ורחבה, – היציאה מן המיצר אל המרחב. אמנם גם כאשר פעל בעבודתו היציאה ממצרים, צריך לידע, שאין זה מספיק עדין, כי לגבי מדרגה נעלית יותר, הנה המדרגה שנמצא בה עכשו, שלפי מצבו היא בבחינת יציאת מצרים, וארץ טובה ורחבה, הרי לגבי המדרגה הנעלית היא בבחינת מצרים וגבולים, ולזאת צריך להיות עוד מסע, להסיע את עצמו גם מבחינה זו, ולעלות במעלה עליונה יותר, וכמו כן הוא מסע הג', הד', וכו'.

ההוראה מזה בעבודה בפעל, היא בשתיים:

a) Even when one finds himself at a very elevated level, he must always seek to ascend even higher. He should not say, "It's enough; my previous service suffices for me." Man's mission – which defines his characteristic quality – is to be one who progresses and not one who stands still. With every single day that G-d gives him, he must fulfill his mission in the world, as implied by the verse,²⁴ "Days were created, and for him, one in them."

b) Even when the person finds himself at a very low level, he need not despair. He should realize that, through his Divine service, he can always ascend to a loftier level. He should not say, "Since I find myself in such a lowly state, all my efforts are in vain."

This is the lesson to derive from the Torah's recounting of the Jews' journeys – that with even one journey alone it is possible for a person to depart Egypt, a state of limitation and reach "a good and spacious land" (i.e., according to his present level and, on this basis, to ascend afterwards to an even higher level).

We can take a lesson from the Jews' exodus from Egypt. At that time, they had sunk to the 49th gate of impurity and the Torah had not yet been given. Nevertheless, their journeys enabled them to immediately reach "a good and spacious land" in a relative state, and ultimately, to attain a completely expansive state. How much more so does each Jew presently have the potential to start such a process of ascent!

א) גם כִּאֲשֶׁר נִמְצְאִים בְּמִדְרָגָה נְעִלִית בְּיוֹתֵר, צְרִיךְ תַּמִּיד לְהִתְעַלּוֹת עוֹד יוֹתֵר. וְאֵל יֹאמֶר הָאָדָם דֵּי וּמִסְפִּיק לִי בְעִבּוּדֵי הַקּוֹדֶמֶת – כִּי הָאָדָם תִּפְקִידוֹ וְעֵינָיו הוּא לְהִיּוֹת מְהֵלֵךְ וְלֹא עוֹמֵד, וּבְכֹל יוֹם וְיוֹם שְׁנַתָּן לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, צְרִיךְ לְמַלְאֵת אֶת תִּפְקִידוֹ בְּעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב יָמִים יִצְרוּ וְלוֹ אֶחָד בָּהֶם.

ב) גם כִּאֲשֶׁר נִמְצְאִים בְּמִדְרָגָה פְחוּתָה בְּיוֹתֵר, אֵין צְרִיךְ לְהִתְיַאֵשׁ, כִּי עַל יְדֵי עֲבוּדָה, אֶפְשָׁר תַּמִּיד לְהִתְעַלּוֹת בְּמַעְלָה עֲלִיוֹנָה יוֹתֵר. וְאֵל יֹאמֶר הָאָדָם, מֵאַחַר שְׂאֵנִי נִמְצָא בְּמַצֵּב שְׁפֵל כְּזֶה, לְשׂוֹא כָּל עֲמָלִי – עַל זֶה הוּא הַלְמוּד מְעִנִין הַמְסַעוֹת, שְׂגָם בְּמִסַּע אֶחָד בְּלִבְד אֶפְשָׁר מִיָּד לְצַאת מִמִּצְרַיִם, וּלְהִגִּיעַ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה וְרַחְבָּה (שְׁלֵפִי מִדְרָגָתוֹ, וְעַל יְדֵי זֶה, לְהִתְעַלּוֹת אַחַר כֵּךְ גַּם לְמַעְלָה עֲלִיוֹנָה יוֹתֵר). וּמָה אֵז שִׂישְׂרָאֵל הָיוּ מְשַׁקְעִים בְּמִ"ט שְׁעָרֵי טְמֵאָה בְּמִצְרַיִם, וְהָיָה קוֹדֶם מִתֵּן תּוֹרָה, מְכַל מְקוֹם עַל יְדֵי הַמְסַעוֹת בְּאוֹ מִיָּד אֶל אֶרֶץ טוֹבָה וְרַחְבָּה, עֲכָשׁוּ עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה.

(משיחת ש"פ מט"ו, תשט"ו)

<p>(ב) זהר חדש אנפאנג פרשת יתרו. תיקוני זהר תיקון לב.</p> <p>(ג) שמות רבה פרשה יב, ג.</p> <p>(ד) זע הערה 1.</p> <p>(טו) ירמ' ל, ז. ספר המאמרים אידיש עמוד 55.</p> <p>(טז) תענית כא, א. סנהדרין קח, סע"ב.</p> <p>(יז) ברכות ס, ב. שו"ע או"ח סימן רל סעיף ה.</p> <p>(יח) ישעי' ד, ד.</p> <p>(יט) אגרת הקדש סימן כב.</p>	<p>ויקרא כט, א: חוקה חקתי גזירה גזרתי, והיינו שבענין הטומאה איז גארנישטא קיין פסולת וואס מען זאל קענען אנזען, עס איז מער ניט ווי אן ענין פון חוקה חקתי כו'.</p> <p>ספר המאמרים ה'תש"ח עמוד 80.</p> <p>תהלים נא, יז. אלשיך דארט. לקוטי תורה שיר השירים ב, ג. ספר המאמרים תרכ"ז עמוד תלו.</p> <p>זע ספר השיחות קי"ח ה'ש"ת ע' 83.</p> <p>שמות כג, ה. זע היום יום כח שבט.</p> <p>תהלים קלט, טו. רשימות הצמח צדק דָאָרְט. ושם נסמן.</p>	<p>א) סנהדרין צג, ב. לקוטי תורה במדבר פח, ג.</p> <p>ב) פסחים פרק עשירי משנה ה. תניא פרק מז.</p> <p>ג) אגרת התשובה פרק י. תורה אור א, ג. ספר המאמרים ה'תש"ח עמוד 80.</p> <p>ד) זהר חלק א רסו, ב. חלק ג שו ב. תיקוני זהר תיקון מה.</p> <p>ה) ברכות טו, א. שלחן ערוך אדמו"ר הזקן מהדו"ק סימן ב סעיף ח.</p> <p>ו) ועל דרך מ"ש הרמב"ם בהל' מקואות פרק יא הלכה יב. במדבר רבה אנפאנג פרשת חוקת. און זע לקוטי חורה</p>
---	--	--

CREDITS:

Copyright by Sichos in English

Rabbi Eliyahu Touger
Rabbi Sholom Ber Wineberg
Translators

Rabbi Sholom Zirkind
Rabbi Zalmy Avtzon
Content Editors

Uriella Sagiv
David Hendler
Copy Editors

Yosef Yitzchok Turner
Typesetting

Spotlight Design
Layout and Cover

Mayer Preger
Advisory Board

Rabbi Shmuel Avtzon
Director, Sichos In English

הרה"ת ר' משה יהודה בן ר' צבי יוסף ע"ה
Rabbi Moshe Kotlarsky OBM,
whose commitment has brought this sacred initiative to fruition

